

Мерзлова Є. І., студентка
Кузнєцова І. В., к. філол. н., доцент
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
Національний університет «Запорізька політехніка»

МЕТАФОРА ЯК СЕМАНТИЧНИЙ СПОСІБ
ТЕРМІНОТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ БАНКОВСЬКИХ
ТЕРМІНІВ

Одним з ефективних способів термінотворення є семантичний, суть якого полягає в актуалізації смислових, асоціативних зв'язків між словами різних предметних рядів і створенні на їх основі нової лексико-семантичної єдності. Термін, створений семантичним способом, не є неологізмом: новизна мовної одиниці формується за допомогою встановлення нових концептуальних зв'язків у новому контексті. Для

англомовної банківської терміносистеми характерна термінологізація загальноживаної лексики шляхом переміщення її в контекст банківської справи. Вивчений нами матеріал показує, що у формуванні зазначеної терміносистеми найактивнішу роль відіграє метафоризація, меншою мірою – метонімізація. Розглянемо докладніше випадки утворення нових одиниць за допомогою метафори. Процес метафоризації передбачає перенесення значення за подібністю і розширенням семантичного ядра слова, в результаті чого слово набуває переносного значення й додаткової експресивності.

Банківська справа пов'язана з діяльністю людини, а тому в англомовній банківській терміносистемі найбільш часто в ролі джерел метафор (лексико-семантичних донорів) використовуються антропоморфні та природні процеси. Переосмисленню підлягають і просторові відношення.

Для англомовної банківської терміносистеми характерні метафоричні конструкції зі значенням «падіння вниз» / «підйом вгору». Так, значення «падіння вниз» відбивається в таких терміносполученнях: *price plunge* – стрімке падіння курсу цінних паперів, *price collapse* – різке зниження цін, *fall out of bed* – стрімке падіння вартості акції через неуспішні угоди.

Ці терміносполучення дуже частотні і закріплені в спеціальній банківській лексиці. Інше словосполучення із семантикою падіння вниз також має статус термінологічного: *slump in (new) lending* – різке падіння обсягу кредитування. Яскравим прикладом метафори з просторовою семантичною мотивацією є термінологічне словосполучення *fiscal cliff*, яке ілюструє ситуацію в бюджетному секторі банківської галузі США в період фінансової кризи. Це термінологічне словосполучення образно і яскраво характеризує економічне становище країни. Елемент *cliff* на який припадає основне смислове навантаження, представляється у свідомості мовної особистості як величезна скеля, на вершині якої в даний момент стоять і США, і кожен американець. Упавши зі скелі вниз, економіка країни розіб'ється або отримає суттєві каліцтва.

У досліджуваній терміносистемі була виділена група словосполучень, в яких простежується антонімічна семантика *хороший / поганий*. Прикметник *bad* часто поєднується з різними іменниками на позначення таких негативних ознак, як: *безнадійний – bad debts* – безнадійні борги, *неблагополучний – bad bank* – неблагополучний банк, *підроблений*. Як терміносполучення, що відносяться до всіх учасників економічної діяльності (банки, біржі, страхові та ін. компанії), можна навести термінологічне словосполучення *good will / bad will: позитивний / негативний імідж компанії*.

Окремий ряд терміносполучень є атрибутивними конструкціями, в яких дається оцінка грошей з антропологічно зумовлених позицій, наприклад, *smart money* – відступний завдаток. Антропологічні

метафори-терміни широко представлені в зазначеній терміносистемі. Ряд таких термінів містить образні аналогії з різними видами людської діяльності, фізіологічними властивостями, реакціями людини: *blind pool* – букв. «сліпий пул» – компанія, яка не має інвесторів: актуалізується така властивість людини як сліпота, у даному контексті інтерпретована як нерозрізнена для зору, тобто яка не існує в природі, інвестори (пул інвесторів).

Одним із досить часто використовуваних джерел метафоричного термінотворення є сфера природних явищ і об'єктів. Так, для англомовної банківської терміносистеми характерні терміни і термінологічні словосполучення – метафори, що позначають рух і переміщення рідини. Більшість з них належить до грошових потоків: *cashflow* – рух готівки; *cashflow analysis* – аналіз потоку готівки; *cashflow review* – огляд потоку готівки; *capital flow* – приток капіталу. З метою впізнаваності й швидкого запам'ятовування утворюються багато метафор, які базуються на зрозумілих усім явищах живої природи: *killer bee* – інвестиційний банк, що захищає компанію від поглинання; *shark repellent* – заходи щодо захисту компанії від ворожого поглинання.

На підставі стертої культурно-антропологічної метафори створено відомий банківський термін *hedge*, що став міжнародним. Походження слова пов'язане зі значенням «огородження» (садом або барикадою). Надалі значення розширилося до «страхувати щось від збитків, втрат».

У банківській термінології майже всі кольори наділені оцінною семантикою (білий і золотий – позитивне забарвлення, чорний і червоний – негативне забарвлення, зелений – колір дозволу, зняття заборони тощо). Наприклад: *black Friday* – історично виникла метафора, що позначала драматичну подію – раптове падіння котирувань на фінансовому ринку. Оскільки і сумнозвісна фінансова паніка 1871 р. сталася в п'ятницю, наведена ситуативна метафора набула термінологічного (постійного, повторюваного, однозначного) тлумачення: *black money* – брудні, незаконно зароблені гроші. Синій колір, як правило, має позитивне значення, високий статус: *blue book* – урядовий документ; *blue chip firm* – процвітаюча фірма; *blue stocks* – високоприбуткові акції.

Отже, розглянуті вище типи – перенесення за просторовим критерієм, перенесення на підставі антропологічних аналогій та аналогій зі стихійними явищами, а також метафоризація кольору є найбільш частотними. Слід також відзначити, що в терміносполученнях метафоричного походження (як правило, двокомпонентних) метафоризації піддається найчастіше визначений компонент, у той час як визначальний компонент є однозначним і сталим терміном.